

šemu narodnemu ne nasprotuje, ker je federalističen, kakor je to „Gospodar“ v 21. številu stran 164 jasno dokazal. Državopravnega programa se je poprijela velika stranka poštenih Nemcev in Čehov, njemu tudi Poljaki niso zoperni.

Tega programa se je liberalna pritiklina najbolj iz verskega mrzenja zbalala; ta program pa ima edini moč, zvezati vso opozicijo v eno veliko stranko, kateri se ne bo mogel nemški liberalizem dolgo ustavljati. Ako primerjamo federaliste vseh dežel kolobarju, našli so v državopravnem programu zdaj svoje središče. In mi bi hodili v takih okoliščinah svoja pota, in bi lovili — muhe? — —

Sad liberalizma pri šolah.

Vsem poštenim krščanskim starišem težko pri srcu dá videti, da se otroci, kakor pravijo, nič kaj pridajo v šoli ne učijo. Otrokom se brani v procesijah križev teden vsakdanjega kruha prositi. Kadar pridejo g. dekan na poskušnjo iz krščanskega nauka, morajo tako rekoč na skrivaj pred navadno šolsko uro vse opraviti. V mestih, kder imajo otroci prav kratko pot do šole, ne hodijo več v poletnem času k šolski meši kakor popred. Vrh tega se čujejo tu in tam iz otročjih ust o svetih rečeh besede, da kristjan le strmi nad tolikoj srboritostjo mladih paglavcev! Kdor si pa male in večje šolarje v mestih ogleduje, kako da se v cerkvi obnašajo, se žalostno obrne od spačenosti, ki se tukaj kaže, ter se vpraša: kaj bo s take mladeži, ko odrase?

Tako je stvar na zunaj in malo kdo pozna vir vsega tega. Vse to izvira iz liberalne šolske postave, katero pa slovenski liberalci z nemškimi vred nezmerno hvalijo. — Prav je, da imajo učitelji plačo v gotovini; prav je, da se za izobraženje pripravnikov več stori kot nekdanj, da bi le izobraženje preveč enostransko ne bilo; prav je, da se če dalje bolj dovršuje metoda šolskega poduka. Vse to je prav; toda krivo je, ter bo grozno škodljivega sadu rodilo, da je šola brezverska, ali po dr. Vošnjakovih besedah — da je „šola od cerkve ločena“, za kar so „slovenski poslanci razen enega (namreč modrega g. Hermana) glasovali“. Poglejmo nekoliko brezversko šolo, s katero se še dr. Vošnjak baha.

Vera in čedno krščansko življenje se nikomur vsiliti ne da, tudi nas prav nič ne briga, kako da je z enim in drugim pri g. dr. Vošnjaku in njegovih privrženceh. Da pa on iz svojega liberalnega stališča vse hvali, kar njemu ugaja in vse pobija in črti, kar po njegovem liberalnem okusu ni, to je, kar se nam in vsakemu poštenemu človeku gnjusi in kar nas na upor sili. Kdor glasuje za ločitev cerkve od šole, kakor je storil dr. Vošnjak z drugimi razen enega, ter boče s tem še zaupanja pri ljudstvu

si pridobiti, kaže, da je sam prav plitva glava, ali pa ljudstvo za prav neumno ima. Kaj je brezverska šola? Brezverska se ne imenuje šola, ako kateket redno v njo ne hodi; v Ameriki je mnogo šol, ki leta in dni kat. duhovna ne vidijo, pa so vendar verske (konfesijske) šole, ker pošten učitelj kateketa nadomestuje. Ravno tako pa tudi šola ni verska ali konfesijonska zaradi tega, ker kateket v šoli vero razlaga. Brezverska postane šola, ako se učitelj — kakor je to vsled nove šolske postave pri nas — na ono stališče postavi, da mu čisto nič treba ni gledati na vero, t. j. na to, da se mladež v krščanskem duhu vzreja. Vsled tega tudi ni treba, da so šolska berila krščanskega duha navdana, da je učitelj katoliških otrok ravno katoličan, zamore tudi drugoverec biti, kakor je res že po drugih krajih mnogo židovskih in luteranskih učiteljev v katoliških šolah. To je brezverska šola, ne pa, kakor si dr. Vošnjak domišlja in po svetu bobna, češ, da vse le na tem visi, kdo da ima „nadzorstvo“ nad šolo, in ker tudi kat. cerkev „primeren vpliv na izrejo šolske mladine ima“, se po njegovih mislih cerkvi krivica ne godi. Ko bi šola bila kakor spašnik, do katerega vsi dotični srenjčani enako pravico nadziranja imajo, bi veljala Vošnjakova brava modrost; ker je pa šola po svojem namenu duševno polje, kder se ne le za časno, ampak tudi za večno življenje in za to še posebno dela, je vsa Vošnjakova in njegovih privržencev modrost brez podlage in toraj za nič. Ko bi on novo šolsko postavo prav umel, bi se o tem lahko sam prepričal in tudi spoznal, da so si liberalni postavodajalci sami navskriž z vso postavo, kateri so „slovenski poslanci razen enega“ pritrkovali.

Kot načelo namreč poudarja šolska postava, da je poglobitni namen šole: versko-nravná izreja mladine (die sittlich-religiöse Erziehung). V ta namen je cerkvi izročena skrb za krščansko odrejo mladine. V drugih paragrafi se pa cerkvi ta pravica zopet jemlje, kajti ne sme ne ene stvari otrokom zapovedati, če okr. šolski svet temu ne pritrdi in učitelju ne naroči. Tako je kat. cerkev gledé krščanske izreje šolske mladeži v resnici podvržena okr. šolskim svetom, kar je sicer liberalno in Vošnjakoveem drago, a „primerno“ in pravično ni. (Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

Kaplanije ali beneficije cerkve sv. Janeza Kr.

Bilo je nekdanj v marib. farni cerkvi 13 stranskih altarjev in skoro vsak je imel svojo kaplanijo ali beneficijo, tako da je bilo v Mariboru poleg navadnih dušnih pastirjev tudi še mnogo kaplanov (beneficiatov). Kaplanije bile so pa pri tej cerkvi te-le:

1. Kaplanija altarja sv. Katarine. Ustanovil je to kaplanijo Miklavž Rudolfski (zu Rudolfs), deželnega pisarja sin tu v Mariboru, in sicer na Urbanovo leta 1367. Dal je kaplaniji kot zalogo svojo hišo za cerkvijo sv. Janeza Kr., 6 vinogradov, desetino v Digošah, 16 veder gorne (Bergrecht) in 26 dvoričev (Hofstätten) pred gornjimi mestnimi vratmi, med kojimi bila sta tudi meljski dvorič z mlinom vred poleg židovskega mrtvišča*) in zajeklosterski (žički) dvorič za Dravo.

Kaplana je naročeno bilo: a) vsako leto obhajati obletnico z vigilijami in s sveto mešo, na dan obletnice tudi razdeliti med ubožce 10 kokoši, kruha pa toliko, kolikor se ga speče iz 14 štarink pšenice, podariti tudi duhovskim pomagalcem, školniku in cerkovnikom 16 vedric vina in 1 marko penězov. b) Vsaki dan sv. mešo služiti na altarju sv. Katarine in c) vsako leto 1 novi peněz podati mestnemu župniku, da bi on toliko bolj prijazen bil tej kaplaniji. 1431 v tvorek na velike gospojnice dan je Ulrik Velsčan (aus Wels), kapelan altarja sv. Katarine, tej svoji kaplaniji sporočil 2 vinograda, naj bi se tudi za njim vsako leto obletnica in 20 tih sv. meš opravljalo.

2. Kaplanija kapelice Matere Božje v cerkvi sv. Janeza Kr., koju je ustanovil bil 26. dne januarja 1442 Peter Baernklau, dvorni kaplan cesarja Friderika IV. Moral je kapelan vsaki dan sv. mešo služiti v tej kapelici. Leta 1621 je imela ta kaplanija 2 gorici in nekoliko podložnikov.

3. Kaplanija altarja sv. Miklavža, katero so ustanovili v sredo po Matijaževem 1450 Andrej Goldner in njega brati. Kapelana, ki je vsaki dan dar sv. meše opravljal na altarju sv. Miklavža, so volili mestni župnik in predstojnika bratovščin sv. Duha in presv. Rešnjega Telesa.

4. Kaplanija altarja sv. Tomaža Kanterburškega. Ustanovil jo je v sredo po Miklavževem 1454 Andrej pl. Žusemski za svojo tu v cerkvi pred altarjem sv. Tomaža Kant. pokopano gospo Elizabeto. Zatorej so imenovali to kaplanijo sploh žusemsko kaplanijo. V zalogo je tej kaplaniji Žusemski dal nekoliko kmetij in dvoričev na gornjem Pobrežji, v spodnjem Radvanji, na Laznici in Bistrici, potem gorno na Bistrici in Laznici in dve gorici, edno pod lempaškim gradom, drugo pa v Orešji.

Kapelan je moral vsaki dan sv. mešo darovati na altarju sv. Tomaža in pri farni službi božji s roketom oblečen pričujoč biti. Kaplana je mariborski magistrat volil, župnik mestni pa potrjeval. 1765 so prodali vsa posestva te kaplanije, 1787 so jo pa predstavili k sv. Marjeti za Pesnicoj in jo tamošnjemu župniku za vžitek prepustili. — (Dalje.)

*) Židovi imeli so svoje mrtvišče za Dravo v sedanjem koroškem predmestju.

Gospodarske stvari.

O govedarstvu.

(Poduk v ljutomerski kmetijski šoli.)

Velika napaka mnogih gospodarjev je tudi, da teletu popkovino prerezavajo, mestni da bi jo pretrgavali, vrh tega pa še prav kratko puščajo. Prerezavanje zato ni dobro, ker preobilo krvi odteče teletu, kar ga pa jako slabi; ako pa pretrgujemo popkovino, mu ne izteče toliko krvi.

Ne puščajte telet pri kravah, da jih sezajo, kajti krava mora jako shujšati, ako jo tele buha (suje) in jej grize zisce! Deni torej tele od krave, da se lahko vidita in preskrbi mu prostora s slamo dobro nastlanega; prostora pa ne ogradi z lestvami, da se ne udene v nje in ne zaduši, ali da si noge ne zlomi in črez med drugo živino v nevarnost ne skače. Prostor naj je dosti velik, da lahko po njem skače, ter se mu život širi in krepeča. Nikakor pa se naj teleta ne tiščé v premalem prostoru, in ne priklenjaj jih, predno so leta stara. In vendar se ta velika napaka skoro povsod nahaja po Slovenskem, da mora tele celo leto zastoj vzdigovati mehke nožice iz uteptanega ter mokrega podnožja! Teleta naj pijó iz posode, le prvšnice naj dojé teleta, da se jim izurijo mlečne luknjice.

Kako treba umno pasti teleta in jih odstavljati, to je še skoro vsem kmetovalcem skrivnost, ki bi pa nikakor ne smela biti.

Prvih 6 tjednov potrebuje tele maternege mleka 6. del ($\frac{1}{6}$) tiste teže, kolikor tele samo tehtá. Ako tele tehtá 1 cent, zahteva torej $16\frac{2}{3}$ funta = 6—7 bokalov mleka. Kolikor je mogoče, naj (ziza k večemu 4 tjedne) uživa tele v enako razstavljenih urah po 3krat na dan.

Splošno mislijo, da mora tele dobiti ped dolgo dlako, ko se odstavlja in da drugače ni mogoče, sicer se skrči teletu mesó, kakor pečenka nad ognjem, vamp pa rase, da je kaj! Toda temu ni tako, ako se le prav teleta odstavljajo.

Način, kako naj se teleta odstavljajo, razglasimo vprihodnje.

Letošnji stan vinogradov.

Kakor se iz mnogo krajev sliši, nimamo letos dobre vinske letine pričakovati. Skoro po vsej Evropi je majnikov mraz vinograde zlo poškodoval; na nekterih krajih pa je že toča svojo pogubivno moč pokazala. Žalostni glasovi dohajajo iz raznih krajev cesarstva in še žalostnejši iz drugih dežel. Z nami Slovenci je Bog dozdej še precej milo ravnal. Po Štajarskem se le malo sliši o škodi, ktero bi bil zadnji mraz napravil; le v Šalski dolini je škoda občutljiva. Več so trpeli Kranjski Slovenci. Več škode kakor pri nas, je pa napravil mraz na spodnjem Avstrij-